

Naše vasi se spreminjajo

V današnjem času motoriziranega prometa se večina ljudi za praznike in druge nedelavne dni odpravi na izlet kam daleč, v Slovenijo, južno Istro, v Furlanijo, na Koroško ali še dalje. Vendar pa je še nekaj takih, ki jim ne gre za »požiranje kilometrov«, ampak za to, da bi res prijetno in po možnosti v miru preživeli prosti dan. Taki se radi podamo na izlet v kakšno našo vas na Tržaškem ali Goriškem.

Tisti, ki to delamo že ves povojni čas, pri tem opažamo, kako naglo in močno se zadnja leta spreminja značaj naših vasi oziroma, življenja v njih. Prva leta po vojni so bile vasi na Tržaškem in Goriškem res še »vasi« v pravem pomenu besede. Sestavljale so jih preproste kmečke hiše v tradicionalnem kraškem in primorskem slogu in skoro vse družine so se še ukvarjale s poljedelstvom in živinorejo, čeprav samo dodatno, če je bil namreč gospodar ali kateri od sinov že zaposlen v kakšni industriji ali obrti kje zunaj vasi. Skoraj vse naše vasi so bile še strnjene vaške srenje, brez tujih vrinkov.

Danes pa je skoro povsod že zelo drugače. Sociološka, demografska in celo arhitektonska podoba naših vasi se hitro spreminja. Na splošno se danes le še manjši del prebivalstva v njih ukvarja s poljedelstvom in živinorejo, z vinogradništvom ali z ribištvom. Večina, ponekod celo velika večina vaščanov živi že od dela v mestu. Mnogi delajo v tovarnah ali v pristanu, drugi v trgovini, v mehaničnih delavnicah, nekateri tudi v inteligenčnih poklicih. Hlevi se praznijo, staro poljedelsko in vinogradniško ter živinorejsko orodje izginja z borjačev, na njih pa se pojavljajo avtomobili. Iz hiš je slišati zvoke modernih popevk, na strehah se dvigajo televizijske antene. V gostilnah se kot Slovenec že marsikje počutiš kot tujec, ko slišiš, da te natakarcica pozdravi v tujem jeziku in da ti ne zna povedati s slovenskimi izrazi, kaj imajo na jedilniku.

Skoro vse naše vasi so že obdane z vencem »vil« v divjih, neokusnih, a bahaških »slogih«, ki si jih postavljajo bodisi domačini, še večkrat pa tujci, ki naglo kupujejo nekdanje vinograde in pašne, katerih noče nihče več obdelovati. Buldozerji izravnavajo okrog vasi nekdanje ljubke terenske razlike, zasipujejo kale, kjer se je nekdanj napajala vaška živina, in doline, ki so jih stoletja obdelovale pridne roke naših Kraševcev. Izginjajo starodavne kamenite kraške ograde, v bližini vasi in z njimi stara znamenja in napis iz prejšnjih časov, ki so spominjali na kakšne nesreče, npr. da je strela v prejšnjem stoletju ubila dekle, ki se je vračalo iz mesta (Vsakokrat, kadar smo šli mimo, smo si jo predstavljali — močno, bosonogo, lepo kraško dekle — kako se z jerbasom na

(dalje na 3. strani)

KAJ POMENI ODSTOP FLAMINIA PICCOLIJA

Dogodek, ki ta teden najbolj označuje italijansko notranje politično življenje, je odstop glavnega tajnika Kršč. demokracije, poslanca Flaminia Piccolija. Tridentinski politik, ki se je razmeroma hitro in tudi dokaj nepričakovano lani povzpel do najbolj odgovorne mesta v stranki relativne večine, je moral odložiti svojo funkcijo, kar je hkrati najbolj otipljiv znak globokc krize, ki že več kot leto dni pretresa največjo italijansko stranko. Odstop Flaminia Piccolija je vzrok in hkrati posledica razkola najmočnejše demokristjanske struje, tako imenovanih dorotejcev, katere najvidnejši predstavniki so, poleg Piccolija, bili ministrski predsednik Rumor, finančni minister Colombo in voditelj parlamentarne skupine v poslanski zbornici ter bivši dolgoletni minister Andreotti. Najhujši udarec tej struji pa je svoj čas zadal sedanji zunanji minister Moro, ko jo je na zadnjem izrednem strankinem kongresu v Rimu zapustil ter se tako tesno približal levim strujam, da je zaradi svoje močne osebnosti takoj postal glavni voditelj celotne demokristjanske leve fronte.

Na zadnjem kongresu je dorotejska struja prejela le 38 odstotkov vseh oddanih glasov za strankino vodstvo (vsedržavni svet) in se je zato mogla obdržati na oblasti le s pomočjo sporazuma, ki ga je sklenila s fanfanijevci in predstavniki struje, katere najvidnejši politik je poslanec Taviani, bivši notranji minister v raznih vladah. Moro in vse leve struje pa so ostali v opoziciji ter začeli voditi neizprosni boj proti strankini večini. Kmalu nato je prišlo do razkola v socialističnih vrstah, kar je delno tudi posledica dejstva, da so v Kršč. demokraciji ostali v vodstvu ljudje, na katere so iz samih demokristjanskih vrst (Moro, sindikalisti, baza) neprestano leteli očitki, češ da so konservativci, torej nesposobni za takšno napredno politiko, kakršno zahtevajo razmere v državi in kakršna bi tudi edina bila v skladu z bistvenimi programskimi točkami socialistične stranke.

Razkol v socialistični stranki je torej treba povezati tudi s stanjem v Kršč. demokraciji, kaiti za socialiste je bilo politično nevzdržno sodelovati v koalicijski vladi, kateri je splošne politične smernice nakazovalo in zahtevalo vodstvo, ki ga je celotna demokristjanska leva fronta označevala za konservativno. Zaradi socialističnega razkola je nato ostopila Rumorjeva tristrankarska vlada in je bila sestavljena enobarvna demokristjanska vlada, ki pa naj bi imela le prehodni značaj, v pričakovanju, da se razčistijo odnosi med strankami leve sredine in tudi odnosi med raznimi strujami v Kršč. demokraciji sami.

Piccolijev odstop in razpustitev vladajoče dorotejske skupine pomeni, da je razvoj v

stranki desegal tako stopnja, da je odslej treba pričakovati preobrat. Piccoli se je baje vztrajno upiral, da bi v strankino vodstvo vključili Morove pristaše in predstavnike levih skupin, ker je računal, da bi to dejanje ne pomenilo le neko spremembo osebnega značaja, temveč bi to imelo tudi vidne posledice za bodočo usmeritev strankine politike, zlasti za sestavo bodoče vlade. Dorotejska struja se je razbila, ker so nekateri njeni vidni predstavniki, kot na primer Colombo, odklanjali alternativo, ki jo je zagovarjal glavni tajnik, to je: ali obnovitev štiristrankarske vladne koalicije ali predčasni razpust parlamenta in torej razpis predčasnih političnih volitev. Colombo in drugi so nameč vztrajali, da je treba najprej obnoviti strankino vodstvo in ga razširiti tudi na Mora in levico, kajti v nasprotjem primeru je več kot jasno, da socialistov ne bo v vlado. Toda tudi v primeru da bi do štiristrankarske vlade ne moglo priti, naj si Kršč. demokracija prizadeva za sestavo dvostrankarske vlade s socialisti in šele v skrajnem primeru naj se predčasno razpišejo politične volitve. Ker o tem važnem vprašanju ni bilo mogoče doseči sporazuma, je Piccoli odstopil in hkrati proglasil razpust dorotejske struje.

Strankin vsedržavni svet je sklican za prihodnji teden na posebno sejo, na kateri bodo izvolili novo vodstvo in novega glavnega političnega tajnika. V tem trenutku je seveda težko predvidevati, kako se bodo razvijali da ne gre pri celotni zadevi zgolj za spremembo pri celotni zadevi zgolj za spremembe personalnega značaja, ki so sicer tudi važne, temveč predvsem za sestavo novega strankinega vodstva, ki bo vključevalo tudi in zlasti tiste struje, katere so edine sposobne prinesiti s seboj novega duha, novih idej in programov. To bo tudi edino dejanje, ki bo moglo prispevati k preosnovi sedanje vlade ter jo usposobiti za hude naloge, ki jih postavlja sedanji nemirni čas v državi.

„Paket“ sprejet

Iz pisanja avstrijskih vladnih glasil in vladni oziroma vladajoči Ljudski stranki naklonjenih listov se da sklepati, da je avstrijska vlada bolj za to, da bi politično vodstvo Južnih Tirolcev sprejelo predloge italijanske vlade za ureditev južnotirolskega vprašanja. V tem pogledu se je postavil avstrijski vladni tisk na stran južnotirolskega voditelja dr. Magnaga in poudarja njegovo izjavo, da se mudi z ureditvijo južnotirolskega problema. Podatki namreč kažejo, da se razmerje v odstotkih med italijanskim in nemško govo-

(dalje na 2. strani)

Plsma uredništvu**Piranu grozi
zmaličenost**

Potem ko so nebotičniki zaradi megalomanske politike uničili stari Koper — ki bi jih lahko postavili v novi Koper — in potem ko so italijanski časopisi polnili svoje stolpce s 'slovenskim barbarstvom' napovedi o gradnji petdesetmestrskega hotelskega bloka v Piranu mečejo svoje pošastne sence ne samo nad prijazno obmorsko mesto, ampak tudi na vse, ki jim gre za spoštovanje kulturne dediščine. Tak velikan bi na Puntji, kjer stoje same ozke hiše, popolnoma razbil skladnost okolja, ki je predvsem skladnost meril. To se dogaja kljub temu, da so časopisi polni besed o urbanističnem načrtovanju, svečanih izjav ob priliki kulturnih praznikov o zvestobi do kulturne dediščine, itd. Bojim se, da bi javnost tu in onstran meje, ki pozorno sledi razvoju v slovenskem Primorju, ne mogla razumeti ponovnega nasilja (s strani arhitekta, ki ima, kot kaže, v zakupu, vse slovensko Primorje). To bi bil madež ne samo za slovensko kulturo v domovini, ampak tudi za našo v zamejstvu, in posredno, madež za ves slovenski narod. Tak projekt je povrh anahronističen, saj je v času čedalje hitrejšega razvoja turizma eno glavnih načel sodobne turistične poslovnosti ohranjanje kulturne dediščine. Kjer pa ne gre drugače, naj se novo, ne toliko kot stil, ampak kot struktura, občutljivo zlije in pretaka v dano okolje, kar pa se pri petdesetmestrskem bloku — v vrsti zelo ozkih hiš — nikdar ne bo moglo zgoditi. Ravno Slovenci, ki smo morali svoje kulturne dobrine tako pazljivo in največkrat neuspešno varovati pred tujim nasiljem, ne bi smeli ravnodušno gledati na ta ponoven zločin nad arhitektonsko podobo v obmorskem mestecu, ki ima skladno ter definirano arhitektonsko gmoto.

Ta dogodek kaže tudi na druge hibe, ki prihajajo ob tej priliki na dan: ljudje iz zavoda za spomeniško varstvo v Ljubljani niso mogli intervenirati dovolj odločno, ker je slovensko spomeniško varstvo brez najvišje instance, zaradi česar pripada vsa pristojnost okrajnim zavodom. Spremembe, ki jih je vendarle uspelo doseči, so pa le brezpomembna kozmetika, ki ne bo mogla nikoli spremeniti tistega kar je v bistvu zgrešeno. Še neki drugi aspekt je vreden osvetlitve: medtem ko so v dobi državnega birokratizma posamezni arhitekti lahko počeli, kar so hoteli, ker so uživali podporo tega ali onega izmed vodilnih politikov, je danes to mogoče zaradi svojevrstnega poslovanja denarnih zavodov v Jugoslaviji. Ko ti odobrijo posojilo, mora investitor predložiti načrte v štirinajstih dneh. Te pa lahko izgotovi v tako krakem času samo en arhitekt v Sloveniji, tisti, ki kot profesor na univerzi lahko ima na razpolago zastoj delovno silo - študente, katerim daje kot program za seminarske naloge načrte, ki čakajo na odobritev posojila s strani bank, katerih plačila pa noben investitor ne more vnaprej zagotoviti. Ostali arhitekti, ki delajo v normalnih razmerah, si kaj takega ne morejo privoščiti. Kdo pa naj dandanes, ki živi od svojega dela, tvega toliko denarja? In kdo naj nato kar na mah ustavi vse svoje delo in se posveti 14 dni samo enemu projektu?

Politične diskusije v Sloveniji

Obračun o »vročem slovenskem poletju« (tako so krstili v Sloveniji poletno razburjenje slovenske javnosti zaradi odklonjene gradnje avtoceste št. IIj - Nova Gorica) so skušali napraviti zadnji čas govorniki na nekaterih zborovanjih in na konferenci CK ZK Slovenije, ki se je zavlekla zaradi debat o tem in o drugih aktualnih problemih notranjepolitičnega in gospodarskega življenja na precej dni.

Glavni diskutant je bil Edvard Kardelj, ki je imel o teh problemih dolg govor na jubilejnem zborovanju ob petdesetletnici ustanovitve SKOJa (komunistične mladine Jugoslavije), pa tudi na konferenci CK ZKS. Med glavnimi govorniki sta bila tudi Franc Popit kot partijski sekretar in Sergej Kraigher, ki je govoril na zborovanju v Vižmarjih ob stoletnici tamkajšnjega tabora.

Edvard Kardelj se je v bistvu zavzemal za politiko lojalnosti do sklepov zvezne vlade in izvršnega biroja predsedstva CK ZK Jugoslavije, ki je, kot znano, podprl sklep zvezne vlade, da se za zdaj ne gradi avtocesta v Sloveniji. Kardelj je obsodil take pritiske, kot ga je izvajala Slovenija poleti na zvezno vlado, in tudi vse druge oblike pritiska v jugoslovanski družbi, čeprav je pripomnil, da se tudi on ne strinja z vsem, kar sklonejo na zvezni ravni. Polemiziral pa je tudi z znanimi tezami Borisa Pahorja in tezami prof. Cirila Žebota, kot jih je ta ponovno prikazal v drugi knjigi svoje »Slovenije včeraj, danes, jutri«, ki jo je nedavno izdal v Celovcu. Te teorije je označil v bistvu za nacionali-

stične in zaprte, ker vodijo v provincialnost slovenskega življenja. Obsodil je tudi Žebotov lanski obisk v Sloveniji, ker da je pomenil izzivanje.

Na konferenci CK ZK Slovenije pa so med drugim soglasno sklenili na novo preučiti položaj Slovenije v Jugoslaviji, odločno nadaljevati s politiko gospodarske reforme ter se zavzemati za rešitev nujnih slovenskih gospodarskih problemov. Ob tem se je pokazala izredna enotnost in strnjjenost, pa tudi moderna usmerjenost sedanjega političnega vodstva v Sloveniji.

STRAŠNA NESREČA PRI PTUJU

V vasi Podvinci pri Ptujju se je zgodila strašna prometna nesreča, pri kateri je bilo ubitih pet šolarjev iz vasi Sv. Tomaž, precej pa je bilo ranjenih. Učenci dveh četrtih razredov tamkajšnje osnovne šole so se namreč peljali z avtobusom na ekskurzijo v Ptuj, da bi si ogledali zgodovinske zbirke v tamkajšnjem gradu. V megli pa je avtobus zavozil na nezavarovano železniško progo v hipu, ko je privozil tovorni vlak.

Najbolj tragično pri tej strašni nesreči je dejstvo, da je dala železniška uprava odstraniti zapornice, potem ko je to sklenila »pristojna komisija za odpravo zapornic«, češ da so nepotrebne, ker zadostujejo drugi prometni znaki. Predvsem pa zaradi varčevanja železnic, h kateremu so prisiljene slovenske železnice, ker jim država ne krije deficitov.

Nova politična smer v Nemčiji?

Kot je bilo pričakovati, je vodja socialno-demokratske stranke Willy Brandt res sestavil novo nemško vlado, ki je že zaprisegla in imela prvo sejo, na kateri je razpravljala o — marki. Hotela bi zagotoviti njeno stabilno vrednost.

Mednarodna javnost pa se sprašuje, kakšne spremembe bo prinesla v nemško zunanjo politiko koalicijska vlada socialnih demokratov in liberalcev konclerja Brandta. Ta je bil izvoljen za kanclerja samo z dvema glasovoma več, kot je znašala potrebna večina, čeprav bi moral imeti na osnovi računa v parlamentu deset glasov večine. To pomeni, da bo nova vlada precej šibka v parlamentu, kar se bo morda odražalo tudi v njeni zunanji politiki.

Brandt bi rad dosegel kak sporazum s Sovjetsko zvezo o ponovni združitvi Nemčije, a si je težko misliti, da bi mogel to doseči, ne da bi Nemčija izstopila iz Atlantske zveze. Pripravljena pa bi verjetno bila priznati v prid združitvi ali vsaj zagotovljenim pogajanjem o njej sedanjo mejo na Odri in Nisi. Po drugi strani pa je znana Brandtova

privrženost atlantskemu zavezništvu. Zaradi tega od nove nemške vlade ni pričakovati korenite spremembe nemške zunanje politike.

„Paket“

(Nadalj. s 1. str.)

rečim prebivavstvom na Južnem Tirolskem vedno bolj slabša za nemško govoreče prebivavstvo. Italijani se stalno priseljujejo in se tudi hitreje množe. Odlaganje rešitve južnotirolskega vprašanja bi torej pomenilo stalno slabitev stališča Južnih Tirolcev pri pogajanjih z vlado, medtem ko bi avtonomija, ki jo ponuja vlada s »paketom«, tudi če je še tako nepopolna, utrdila in izboljšala stališče Južnih Tirolcev.

Južni Tirol bi se po predlogih »paketa« v bodoče tudi uradno imenoval Južni Tirol medtem ko se zdaj, kot znano, imenuje uradno Gornje Poadižje (Alto Adige), po reki Adizi.

Tisti v južnotirolskem vodstvu, ki nasprotujejo »paketu«, pa menijo, da ta nikakor ne jamči resnične avtonomije Južnim Tirolcem, zlasti glede na to, da ni zajamčeno, da se bo vlada res držala določil »paketa«, kajti mnoga določila v njem so dvomna in taka, da jih bo lahko vlada izigravala.

Mislilim, da je potrebno vedeti tudi za ozadje takega početja, kar pa ne spremeni dejstva, da gre tu za nasilje nad ambientom starega istrskega mesta. Ker pa je kultura dediščina istočasno tudi univerzalna in njena dediščina last vseh, je potrebno ustaviti ta načrt in ga tako spremeniti, da ne bo mogel delati sramote.

Vladimir Vremec

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis«
Trst

Narodne manjšine v Franciji

Le malokdo se zaveda, da žive tudi v Franciji narodne manjšine. Francija je namreč že tako dolgo strogo centralizirana država — že vse od časa francoske revolucije pred 180 leti — da je na prvi pogled njena narodnostna topografija popolnoma izravnan. Medtem ko so se v Nemčiji ali Avstriji pred letom 1918 bili hudi narodnostni boji, je bilo v Franciji vse tiho. Vsaj za zunanji svet.

Toda v novejšem času so se začele narodnostno prebujati tudi tuje narodnostne skupine in manjšine v Franciji. Danes se žilavo bore — tudi na političnem polju — za svojo narodno avtonomijo Bretonci, Baski, Katalonci in tudi takoimenovani Occitanci (Provansalci). Vse te etnične skupine se trudijo, da bi poživile v svojih pripadnikih narodno zavest in ljubezen do lastnega jezika.

Occitanski jezik se govori v raznih narečjih v 31 francoskih departmajih v južnozahodni Franciji. Govori ga več milijonov ljudi in v njem obstaja tudi stara in lepa literatura. Pa tudi moderni pesniki in pisatelji pišejo v vedno večji meri v tem jeziku.

Bretonsko govori skoro milijon ljudi, vendar je ljudi bretonskega pokoljenja (od katerih pa mnogi ne znajo več bretonsko) še precej več. Bretonščina spada med keltske jezike, medtem ko je ossidanščina romanskega izvora, a pomešana z mnogimi germanskimi, zlasti skandinavskimi besedami, kajti Burgundi, ki so bili ena od etničnih komponent, iz katerih je nastalo occidansko ljudstvo, so prišli iz Skandinavije (z Bornholma). Več stoletij so imeli na francoskih tleh lastno državo.

V južnovzhodni Franciji tostran Pirenejev ob Sredozemlju živi katalonska manjšina. V Franciji govori katalonsko okrog 200.000 ljudi, večina katalonskega naroda pa živi, kot znano, v španski Kataloniji. Vseh Kataloncev,

ki govorijo katalonski jezik, je okrog pet milijonov.

Na drugem, atlantskem koncu Pirenejev na francoski strani živi baskovska manjšina, ki šteje okrog 100.000 ljudi. V Španiji pa biva v baskovskih provincah okrog 600.000 Baskov. Še več je takih, ki so že pozabili baskovski jezik, vendar se še marsikdo med njimi čuti po narodnosti Bask.

Na Korziki govori okrog 100.000 prebivalcev korzikansko, kar je eno izmed italijanskih narečij. Vendar politično niso zavedni. Tudi v celinski Franciji živi mnogo Korzikancev.

V okolici Dunkerque živi flamska manjšina, kjer so ohranili svoj jezik zlasti kmetje. V Al-

zaciji pa še mnogo ljudi govori alzaško alemansko narečje. Baje je takih, ki znajo nemško, še okrog en milijon. Vendar pa nemščina nima nikakih pravic v šolah, kot tudi ne jeziki drugih narodnih manjšin. Zato si te pomagajo z zasebnimi jezikovnimi tečaji. Nacionalisti v vrstah teh narodnosti v Franciji obtožujejo osrednjo vlado, da drži njihove jezike v vlogi brezpravnih jezikov, to je »jezikov parijev«. Vendar postaja gibanje narodnega preroda med manjšinami v Franciji vse bolj živo. Politično se te bore predvsem za upravno enotnost svojega etničnega ozemlja, ki je zdaj razdeljeno na mnogo departmajev, in za kulturno avtonomijo.

(Ti podatki so posneti po listu »La voix d'Alsace-Lorraine«).

Drobiž za velike stvari

Ko se je letos poleti mudil v Trstu mladi slovenski inženir Dobovšek iz Argentine, ki se je medtem eno leto mudil na praksi v Evropi in prepotoval skoraj vso zahodno Evropo, je dal zanimiv predlog, ki se mu je porodil med potovanjem. Rekel je, da bi bilo po njegovem zelo pametno, če bi namestili na vseh mejah nekje v obmejnih menjalnicah ali v carinarnah ali kjerkoli tik ob meji hranilnike, v katere bi potniki lahko odmetavali drobiž tiste države, katero zapuščajo. Skoraj vsakdo namreč odnese s seboj v žepih nekaj kovancev — tudi za celo pest — katerih se ni mogel pravočasno znebiti, v drugih državah pa jih tudi ne more menjati, ker banke drobiža ne menjavajo. Tako gre tisti denar v zgubo, oziroma se brez koristi valja doma po predalih in služi otrokom za igračo. Zakaj ne bi šel v dober namen? Na hranilnikih na mejah naj bi napisali, da bo šel nabrani drobiž za odpravljanje lakote in pomanjkanja na svetu.

Ker prestopi vsak dan v Evropi in Ameriki na milijone ljudi državne meje, bi se tako kmalu in z lahkoto nabrale precejšnje vsote za pomoč stradajočim v »tretjem« svetu ali v drug podobni dober namen. Ta predlog je gotovo izredno praktičen, smiseln in vsega upoštevanja vreden. Morala bi se najti ustanova, ki bi ga uresničila.

V Avstriji pa je že opaziti v bankah, kjer menjavajo denar, hranilnike za stradajoče v Biafri. Ljudje, ki imajo opraviti pri blagajniškem okencu, lahko tako spustijo v hranilnik, ki je nameščen prav ob njihovem komolcu, kak šiling v ta dober namen.

NAŠE VASI SE SPREMINJAJO

(Nadaljevanje s 1. strani)

glavi vračalo sredi popoldneva iz mesta, kamor je neslo prodat nekaj zelenjave, mleka ali kokoš, pa jo je že blizu domače vasi presenčila poletna nevihta in jo je ubila strela, ko je vedrila pod hrastom ob cesti.) Tujec, ki je kupil pašten in si zdaj gradi na njem svojo »vilo«, je podrl zid in vrgel ploščo z nerazumljivim napisom najbrž brez obzira na smetišče ali v kakšno jamo, ki jo buldozer izravnavava v terenu.

Spreminja se tudi miselnost ljudi. Na boljše, pa tudi na slabše. Nekateri so postali zavednejši in bolje razumejo zahteve in probleme našega časa, tudi v moralnem in narodnem oziru. Drugi se trgajo iz vaškega občestva tudi po svoji miselnosti, narodni zavednosti in etičnem pojmovanju ter se prilagujejo tujemu okolju, v katerem delajo, in tujemu obroču okrog vasi. Glavna značilnost take »nove« miselnosti in občutja je brezbržnost do slovenskega narodnega občestva. Začenjajo jim zadostovati zgolj fraze univerzalnega značaja, ki zvenijo napredno in ne pomenijo nič, predvsem pa od njih ničesar ne zahtevajo, ne žrtev, ne časa za lastno vzgojo in prosveto in še najmanj ljubezni. V slovenskih šolah po naših vaseh je vse manj otrok. Sadja na drevesih nihče več ne obira. Češnje zgnijejo na njih.

Teh socioloških sprememb naših vasi ni mogoče preprečevati in morda tudi ne zadrževati. Moramo pa jih sproti spremljati in odpravljati, kolikor je le mogoče, njihove negativne posledice, predvsem s tem, da vzbujamo zavest o tem, kaj je dobro v tem razvoju in kaj ni, v ljudeh samih. To pa je tudi naloga našega političnega vodstva.

Kako smo doživljali začetek druge svetovne vojne

Med obema »češkima krizama« — ko je Hitler priključil Nemčiji sudetske pokrajine in ko je pol leta kasneje zasedel celo Češko — je ptujsko dijaštvo organiziralo manifestacije, in dajalo duška svojemu protihitlerjanskemu razpoloženju. Seveda se jih je naša »ilegalna« skupina vneto udeleževala in skrbela za primerno razpoloženje in smiselna gesla.

Pri obhodih po mestnih ulicah smo koračili s strumnim korakom in si skušali dati bojevit videz. Pri tem pa se je izkazalo, da nam je primanjkovalo primernih bojevitih, modernih slovenskih koračnic oziroma navduševalnih in bojnih pesmi. Pomagali smo si za silo s tem, da smo prilagodili za koračnico kitice znane ljudske pesmi »Marko skače«. Peli smo med strumnim korakanjem:

Marko bije, Marko bije,
s kolom Nemce bije,
aj, aj, ajajaj,
s kolom Nemce bije...

Potem pa še:

Naj jih bije, naj jih bije,
s kolom Nemce bije,
aj, aj, ajajaj,
s kolom Nemce bije...

Tisti »aj, aj, ajajaj« je res mogočno zagrmel in odmeval po mestnih ulicah. Ta »korač-

nica« se je zaradi tega in zaradi odločnega ritma hitro priljubila vsej naši domoljubni mladini, postala naša bojna pesem in hudo jezila hitlerjance, s čemer je čisto dosegla svoj namen. (dalje)

NOBELOVI KANDIDATI

Svedska Akademija znanosti je že sklicala seje na katerih bi izbrali pesnike, pisatelje in druge književnike za podelitev letošnje Nobelove nagrade iz literature. Število predloženih kandidatov iz vsega sveta znaša 104. Tako velikega števila kandidatov še ni imela švedska Akademija še nobeno leto v pretresu.

Letos prihajajo še najbolj resno v poštev Francoza Andre Malraux in Claude Simon. Prvi ima največ možnosti, da zmaga, že sedaj. Od Italijanov sta predlagana pesnik Ungaretti in Montale. V seznamu sta pa tudi Leopold Sengher, senegalski pesnik, in Čeh Vladimir Holan.

Polemični spisi o narodnem vprašanju so izšli v žepni knjigi z naslovom ODISEJ OB JAMBORU. Zelo zanimivo in aktualno knjigo dobite v Tržaški knjigarni. Cena brošure je tisoč lir. Dijaki jo lahko dobijo polovico ceneje! Po poverjeniku naj jo naročijo na uredništvu »Zaliva«.

S Tržaškega

S seje sveta Slovenske skupnosti

Na svoji redni mesečni seji, ki je bila prejšnji teden, je Svet Slovenske skupnosti preučil vrsto aktualnih vprašanj. Tajnik Drago Štoka je v svojem poročilu orisal delovanje izvršnega odbora v preteklem mesecu in se dalj časa ustavil pri analizi obiskov predsednika Izvršnega sveta Slovenije Kavčiča v Furlaniji - Julijski krajini in predsednika republike Saragata v Jugoslaviji. Svet je vzel na znanje izjavi, ki sta ju dala Kavčič in Berzanti na sprejemu predstavnikov slovenske manjšine v Italiji in ju ocenil kot zelo pozitivni. V tej zvezi velja predvsem spomniti Berzantijevo obljubo, da bo dežela pričela s konkretnim reševanjem odprtih vprašanj slovenske manjšine in Kavčičev pozdrav, ki je veljal brez razlike vsem slovenskim organizacijam in društvom, ki delujejo v Italiji. Kot pomemben uspeh je dr. Štoka omenil sprejem odposlanstva Beneških Slovencev pri Berzantiju, ki se je tokrat prvič uradno obvezal, da se bo dežela pričela zanimati tudi za socialna in narodnostna vprašanja Slovencev v videmski pokrajini.

Večji del seje so nato člani Sveta posvetili šolskim vprašanjem. Z zadovoljstvom je Svet ugotovil povečanje števila otrok na šolah s slovenskim učnim jezikom. Vendar pa ostaja na tem področju še več odprtih vprašanj, med katerimi velja omeniti, da je na mnogih osnovnih šolah občutiti pomanjkanje učnih moči. Nadalje bo treba rešiti vprašanje otroškega vrtca v Zavljah. Izvršni svet je imel že vrsto sestankov z miljskim županom. Svet je iz poročila ugotovil, da upravitelji miljske občine ne kažejo dobre volje za ustanovitev novega otroškega vrtca, ki naj bi pričel delovati že letos. Slovenska skupnost vztraja, da je ta zavod nujno potreben in da mora občina napraviti vse, da bo pričel delovati še letos. Zato predlaga, naj bi do zgraditve novih prostorov občina poskrbela ali začasno namestitev ali pa za prevoz otrok v najbližji slovenski otroški vrtec.

Svet Slovenske skupnosti je nadalje vzel na znanje, da se bodo v prihodnjih dneh pričeli razgovori med strankami leve sredine in Slovensko skupnostjo o verifikaciji sporazuma o upravljanju tržaške občine. Slovenska skupnost opozarja, da je politika leve sredine najprimernejša za reševanje odprtih slovenskih vprašanj. Pri verifikaciji bo treba točno razčleniti podrobna vprašanja in pregledati, ali so bile obveznosti iz-

polnjene in v kakšni meri. Slovenska skupnost si tudi pridržuje pravico, da zahteva mesto občinskega odbornika.

Pisma uredništvu

V zadnji številki je Novi list objavil dopis o načinu nastavljanja učnih moči na slovenskih srednjih šolah s posebnim ozirom na pouk slovenščine. Četudi se lahko vsi strinjamo z nekaterimi trditvami pisca L. T. (tako je namreč siglirano objavljeno pismo), pa bi podpisani želeli poudariti, da zaradi tega ne gre obtoževati ravnatelje šol, češ da »imajo neomejeno svobodo, da samovoljno lahko krojijo svoj profesorski zbor po svojem okusu.« To ne drži ne pravno ne dejansko, kajti vse profesorje suplente, ki jih imenujejo posamezni ravnatelji, mora potrditi tudi šolski skrbnik. Če izbire niso pravilne, imajo prizadeti možnost, pritožiti se na višje šolske oblasti.

Zato se mi zdi zvrčanje odgovornosti na ravnatelje neustrezno in neumestno. Kdor tako

gleda na problem, ga ocenjuje le površinsko in ne išče globljih razlogov, zakaj se ravnatelji pri nameščanju suplentov ravna tako, kakor se pač ravna. Če je v tem pogledu kaka nedoslednost, je treba poiskati izvorni greh. In ta izvorni greh je, po mnenju podpisanega, treba iskati v kriterijih, ki so jih letos določile višje šolske oblasti, kdo lahko poučuje slovenščino. Proveditorjeva odredba z dne 22. avgusta letos pravi, da slovenščino na slovenskih srednjih šolah poučujejo lahko tisti profesorji, ki imajo v Italiji veljaven doktorat iz leposlovnih ved in izjavijo, da je njihov materin jezik slovenski. Iz tega sledi, da ni potreben noben usposobljenostni strokovni izpit, ki bi jamčil profesorjevo predmetno in strokovno-pedagoško obvladavanje predmeta. Na takšno nevzdržno stališče so se torej postavile višje šolske oblasti v popolnem nasprotju z dosedanja prakso s poslanstvom pedagoškega svetovavca iz Slovenije in zakonskimi predpisi, ki urejajo poučevanje na državnih šolah. V tem je jedro celotnega problema, ki se posredno odraža tudi v drugih forumih.

Zato dokler se bodo šolske oblasti zadovoljile z diplomami leposlovnih ved, doseženimi na osnovni programov na italijanskih univerzah, ter ne bodo zahtevale tudi zadevnega usposobljenostnega izpita za poučevanje slovenščine, tako dolgo bo problem poučevanja slovenščine neurenjen in bo prihajalo do vseh mogočih absurdov v tem pogledu.

L. T.

Problemi slovenske šole

Sindikata slovenske šole v Trstu nam je poslal prepis pisma, ki ga je 25. septembra naslovil na tržaškega šolskega skrbnika in v katerem ugotavlja, da šolsko skrbništvo pri imenovanju pritožbene komisije za reševanje prizivov, katere imajo pravico vlagati prosilci za poverjena mesta na slovenskih šolah, ni upoštevalo sindikalne organizacije slovenskih šolnikov. Sindikat ugotavlja, da je ravnanje šolskega skrbništva v navzkrižju s členoma 3 in 11 zakona z dne 13.6.1969, ki predvideva, da morajo biti v omenjeni komisiji tudi profesorji, katere predlagajo sindikalne organizacije. Ker so na Tržaškem slovenski šolniki združeni v enotnem sindikatu in ker v pritožbeni komisiji ni nobenega njegovega zastopnika, meni Sindikat slovenske šole, da je delovanje te komisije nezakonito in neveljavno. »Se zlasti obžalujemo — pravi na koncu pismo Sindikata slovenske šole — da se take in podobne krivice dogajajo ter ponavljajo, prav ko najvišje deželne oblasti svečano izjavljajo, da je treba pripadnikom manjšine zajamčiti absolutno enakopravnost.«

Na to pritožbo je odgovoril šolski skrbnik s pismom z dne 7. t.m. (prepis pisma nam je prav tako poslal Sindikat slovenske šole). V pismu prof. Angioletti najprej pojasnjuje sestavo že omenjene komisije, kot jo določa zakon z dne 13.6.1969, številka 282. V bistvu trdi, da so profesorji pritožbene komisije imenovani na predlog sindikatov, organiziranih v vsedravnem merilu. Ker pa Sindikat slovenske šole združuje le slovenske šolnike iz tržaške pokrajine in ne tudi vsaj tistih iz goriške pokrajine, bi po zakonu sploh ne imel pravice do svojega zastopnika v pritožbeni komisiji. Kljub temu pa je minister za prosveto — pravi šolski skrbnik — pooblastil tržaško šolsko skrbništvo, da je imenovalo posebno komisijo, sestavljeno iz članov, ki vsi pripadajo slovenski jezikovni skupnosti. Zato je Sindikat slovenske šole neupravičeno ogorčen — zaključuje pismo — nad tržaškim šolskim skrbnikom, ker se je ta omejil le na izvajanje zakona. Katera koli druga pritožba pa bi morala biti naslovljena na pristojnega ministra.

Ker nimamo na razpolago drugih elementov — saj ne poznamo ne sestave pritožbene komisije ne vsebine dodatne odredbe, o kateri govori prof. Angioletti — ne moremo izreči svoje sodbe o tem sporu. Zdi se pa nam, da bi Sindikat slovenske šole mogel postati mnogo bolj učinkovit, če bi združeval vse slovenske šolnike v Italiji. Ne moremo kratkotalno razumeti, zakaj in čemu se slovenski šolniki sami delijo po teritorialnem kriteriju, če so problemi, ki jih tarejo, enaki ali vsaj zelo podobni, pa naj delujejo na Tržaškem ali na Goriškem. Jasno je, da taka prostovoljna razdelitev ne more koristiti učinkovitosti sindikalnega dela in nastopa, kot med drugim dokazuje prav primer sestave pritožbene komisije.

I Z J A V A
openskega akcijskega odbora

Ko so se v teh dneh pojavili po glavnih openških ulicah novi dvojezični napis, ki jih je postavila skupina trgovcev in gostilničarjev

AKCIJSKI ODBOR

v imenu openskega prebivalstva izraza priznanje tem našim gospodarstvenikom, ki so s tem učinkovito prispevali k uveljavitvi naših neodtujljivih pravic.

Ob tej priliki vabi slovenske trgovce, gostilničarje, obrtnike, podjetnike in profesionaliste, da sledijo temu častnemu zgledu in tako stvarno prispevajo svoj delež k uresničitvi naše narodne enakopravnosti.

To bo tem lažje, ker uporaba te nam zakonsko priznane pravice ne pomeni nobene večje davčne obremenitve. Za dvojezični napis bo plačal isti davek, kot ga plačuje zdaj za enojezičnega.

Akcijski odbor Opčine

Vprašanja svetovavca Dolharja

Svetovavec Slov. skupnosti v tržaškem občinskem svetu, dr. Rafko Dolhar je pred dnevi pismeno vprašal tržaškega župana, ali mu je znano, da je na občinski izpostavi v Bazovici že pred časom zapustil svoje službeno mesto dotedanji občinski delegat in da občinska uprava še ni poskrbela za njegovo nadomestitev. Službo v Bazovici sedaj opravlja delegat z Opčin, ki pa prihaja na službeno mesto neredno. Svetovavec Dolhar zato opozarja župana, naj občinska uprava poskrbi, da se bo delo na bazovski izpostavi opravljal redno, in sicer s pomočjo osebja, ki polno obvlada tudi slovenski jezik, kot je bilo med drugim dogovorjeno v okviru političnega in upravnega programa svetovavske večine v tržaškem občinskem svetu.

Svetovavec Dolhar je na tržaškega župana naslovil drugo pismeno vprašanje, ki zadeva gradnjo nove pokrajinske ceste mimo Proseka. Po dosedanjem načrtu bi cesta — tako pravi dr. Dolhar — hudo prizadela nekatere cvetličarske nasade in oškodovala podjetja, ki so v to dejavnost vložila precejšen kapital. Zato naproša občinsko upravo, naj se pozanima, da se načrt tako spremeni, da ne bodo omenjena podjetja imela škode, kar bi ne

smelo preprečiti gradnje nove ceste, ki je tudi potrebna.

Tretje vprašanje svetovavca Dolharja pa se tiče stanja slovenske osnovne šole v Sv. Križu, kjer so določene okvare na sanitarnih napravah in kjer tudi manjka primeren instrument za pouk petja in glasbe. Svetovavec naproša župana, naj poskrbi, da se te pomanjkljivosti odpravijo.

SPREJEM NA ČAST SLOV. ŽUPANOV

Predsednik sežanske občine, prof. Stane Čehovin je priredil v četrtek, 16. t.m., sprejem na čast slovenskih županov obmejnih občin v Italiji. Sprejem je bil v restavraciji v Lipici in so se ga udeležili župani iz Devina-Nabrežine, Doline, Zgonika, Repentabra, Doberdoba in Sovodenj. Prisotni so nadalje bili predstavniki nogovoriške in koprške občine ter zastopniki družbeno-političnih organizacij iz vseh omenjenih obmejnih slovenskih občin. Iz zamejstva pa so se sprejema udeležili še predsednik SKGZ in nekateri njegovi sodelavci, ki so se zjutraj v Sežani sestali s predstavniki tamkajšnjih političnih in drugih organizacij ter razpravljali o možnostih in oblikah nadaljnega medsebojnega sodelovanja.

Štandrež

CESTNA UREDITEV

Danes sta začeli podjetji Tacchino in Edilscavi z deli na cesti od Malih Roj v Štandrež. Predvsem bodo zdaj ozko cesto razširili, ker bo postala ena izmed glavnih prometnih žil v novi industrijski okraj okrog Pilošč. Ta cesta sv. Mihaela bo povezana tudi z novo cesto, ki bo peljala iz Štandreža preko novega soškega mosta v Krmin.

Glavna težava za ureditev te spodnje ceste v Štandrež je ožina pri gostilni Brisco. Tam bodo morali podreti tri hiše, da bo mogoče urediti kakih trideset metrov širok prostor tudi za obračanje tovornjakov. Ob cesti bodo izkopali tudi novo kanalizacijo. Vsa ta popravila in odkupi bodo zahtevali kakih 90 milijonov lir stroškov. Trajala pa bodo več časa. Dotlej se bo pa ves promet odvijal po gorenji Kraški cesti.

Prosvetno življenje pa je pri nas nekam bolj mrtvo, če izvzamemo kino in nastope v župnijski dvorani. Prejšnjo soboto je tam nastopila folklorna skupina iz Zadra. Moramo reči, da je bil njen spored živahnejši in bolj izbran kakor pri drugih podobnih skupinah. Dvorana je bila kar napolnjena povečini z domačini, ki so hvaležni delavnemu društvenemu odboru za tak užitek.

Staro se umika novemu

Po novem urbanističnem načrtu kaže, da se bo sredina goriškega mesta marsikje popolnoma spremenila. Novo lice že kaže okolica stolne cerkve in ulice Roma. Nove zgradbe se dvigajo v ulici Randaccio, da ne omenjamo obrabne dele, kjer nastajajo popolnoma nove mestne četrti na krajih kmečkih naselij in njiv.

Novi mestni načrt predvideva tudi odstranitev zelo znane bolnišnice usmiljenih bratov v ulici Diaz. Poslopje pa je staro že dvesto let. Postavil ga je španski veljak markiz Alvarez de Meneses že leta 1758 za sirotišče. Že po nekaj letih so pa v njem ustanovili bolnišnico, ki so jo sprejeli v upravo leta 1786 usmiljeni bratje. Do takrat so imeli bratje tega reda, ki jih je ljudstvo imenovalo po njih obleki »plajščarje«, svojo bolnišnico na Placuti. Še danes oskrbujejo usmiljeni bratje ta zavod, ki pa ni več prava bolnišnica, ampak hiralnica za onemogle stare ljudi. Dvesto let staro poslopje, pa ne odgovarja več svojemu namenu. Na zunaj pa kazi s svojim mrkim pročeljem vso okolico, ki je danes sredina mesta.

Hiralnico ali bolje dom za stare ljudi bodo prenesli v novo moderno urejeno zgradbo v bližino železniškega podvoza pri Rojcah. Na sedanjem mestu pa bodo zgradili sodobne stavbe, ki bodo mestu v okras.

POGREB

V ponedeljek popoldne smo pokopali sovaščana Henrika Prinčiča. Pokojni Henko (tako so ga klicali domačini), je dočkal 68 let. Po rodu je bil iz Kozane. Pozneje je pa prišel kot delavec na Fonzarjevo, nato na Barnabovo posestvo. Pravzaprav je on vodil vse delo na veleposestvu.

Bil je priden mož, ki je znal trdo delati, a kljub težavam je bil vedno veder družabnik in spoštovan pri vseh sosedih. Z ženo

Občinski svet o cestni povezavi z Jugoslavijo

Zadnji petek so se zbrali goriški mestni svetovavci k prvi jesenski seji. Poleg drugih vprašanj so tri ure razpravljali tudi o načrtih za velike prometne žile in tudi o manjših turističnih cestah.

Vprašanje je postavil že v avgustu demokristjanski predstavnik dr. Cian. Odgovarjal je mestni odbornik za javna dela. Najprej se je ustavil pri veliki avtomobilski cesti, ki bo povezovala Italijo in Jugoslavijo. Omenil je tudi odpor sovodenjske občine proti name-ravani smeri, ki bi Sovodnje prerezala na dvoje. Priznal je, da bi ta smer res povzročila kake nevšečnosti. Kako se bo zadeva rešila, ni jasno povedal, vendar pa da bo odsek Gorica - Villesse izročen prometu že prihodnjo pomlad. Vsa cesta pa da bo končana ob koncu leta 1971.

Za druge ceste, ki so turističnega značaja, je pojasnil, da znašajo celotni stroški 750 milijonov lir. Dežela bo prispevala 600 milijonov, ostalih 150 milijonov pa bo šlo v breme posameznih občin.

Izmed teh cest je že dokončana ona v Števerjan, za katero so porabili že 200 milijonov lir. V teku so dela za cesto v Štmaver do razgledišča pri cerkvi za 52 milijonov lir. Kmalu bodo začeli urejevati cesto iz Grojne na Kalvarijo in v Ločnik, kar bo zneslo 70 milijonov lir.

GOSTOVANJE HRVAŠKE PLESNE SKUPINE

V soboto zvečer je nastopil v štandreškem župnijskem domu in v nedeljo popoldne v Katoliškem domu ansambel ljudskih plesov in pesmi »Zadar« iz Dalmacije.

Kljub lepemu vremenu in zgodnji uri je bila dvorana v Katoliškem domu skoro polna, predvsem ljudstva iz mestne okolice. Dalmatinske goste je pozdravil v imenu Zveze katoliških prosvetnih društev dr. Humar. Predstavnik dokaj številne pevske in plesne skupine iz Zadra se je zahvalil za prisrčen sprejem na Goriškem, predstavil je svoje zборе in izrazil željo, da bi se še srečali.

Nato se je ob dobrem povezovanju razvil živahen spored dalmatinskih, drugih hrvaških, slovenskih in bosenskih pesmi in plesov. Po odmoru pa še bunjevskih, banatskih, slavonskih in srbskih. Vsega skupaj petnajst točk, ki so poslušavce zelo zadovoljile.

PLANINSKO »MARTINOVANJE«

Slovensko planinsko društvo v Gorici bo imelo svoje letošnje »martinovanje« v nedeljo 16. novembra v hotelu »Soča« na Mostu na Soči (Sveta Lucija). Začelo se bo ob 16. uri z običajnim veselim spodom: tombola z bogatimi dobitki, okusna večerja, za člane brezplačna, in prosta zabava ob spremljavi glasbenega kvinteta »Briški slavček« iz Števerjana.

Vpisovanje je vsak dan pri društveni tajnici Smetovi do 5. novembra. Prevoz z avtobusom stane 700 lir, vstopnina v dvorano 250 lir. Potreben je potni list ali prepustnica.

Sestanek planincev

Že od leta 1965. dalje se zbirajo alpinisti iz treh sosednih dežel, iz Slovenije, Koroške in Furlanije - Julijske krajine, na tovariške in strokovne sestanke. Prvi je bil v Beljaku, naslednje leto v Vidmu, leta 1967 v Ljubljani, nato spet v Beljaku. Zadnji sestanek avstrijskih, italijanskih in slovenskih planincev se je zbral pod geslom »Od Julijskih Alp v tuje gore«.

Letos so pa planinci povabljeni na zbor v Gorico. Na goriškem gradu bodo imeli 25. in 26. oktobra sestanka, ki bosta posvečena spominu in delu goriško-tržaškega alpinista in pisatelja dr. Julija Kugy-ja. Rodil se je leta 1858 v Gorici, v hiši v Coroninijevem parku, kamor so se starši preselili s Koroške. Večino življenja pa je prebil v Trstu. Kugy, ki je v svojih treh knjigah v pesniškem zanosu opisoval lepote

naših Julijcev in svoje ture nanje, združuje že po svojem življenju vse tri dežele, iz katerih se bodo zbrali planinci v njegovem rojstnem mestu. Med slovenskimi alpinisti je imel dosti tesnih prijateljev. Posebno prisrčni stiki so vezali tega očeta julijsko-alpskega planinstva z župnikom Jožetom Abramom Trentarjem. Žal, da se je iz njunega dopisovanja izgubilo že marsikaj takega, kar bi utegnilo še bolj osvetliti razvoj alpinizma v naših krajih.

Na tem planinskem srečanju pod okriljem goriškega C.A.I. bosta govorila tudi France Avčin za Slovensko planinsko zvezo in dr. Miha Potočnik iz Ljubljane. Govorniki bodo govorili vsak v svojem jeziku z istočasnim prevodom. Prav bi bilo, da bi se ob tej priložnosti oglasili tudi zastopniki Slovenskih planinskih društev iz Gorice in Trsta.

Štmaver

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova številka revije „Prostor in čas“

Nova, dvojna, 5. in 6. številka revije »Prostor in čas« se začneja z esejem Borisa Pahorja »Ura bije Sloveniji«.

Pahor opozarja v tem esejju na veliko slovenskih narodnih problemov, zlasti na odnos matične domovine do slovenskih manjšin. Vodilno vlogo matične domovine vidi Pahor v uresničevanju slovenske državne ideje in v utrjevanju njenih vezi s slovenskimi manjšinami in izseljenci ter piše: »Zdaj ima torej Slovenija veliko dolžnost, da najde pravo pot pri uresničitvi svoje samobitnosti ne samo zato, ker mora izpopolniti svojo državnost, temveč tudi zato — da ponovim besede dr. Vladimira Krivica, predsednika ustavnega sodišča Slovenije — ker je slovenski narod dolžan misliti na »tretjino pripadnikov tega naroda, ki žive zunaj meja socialistične republike Slovenije v raznih deželah zahodne Evrope in Amerike«. Zato matična domovina mora v resnici izpolnjevati naloge matične domovine, njeno delo mora usmerjati predvsem skrb za narodni obstoj, potem šele pridejo na vrsto druga hotenja. In če je lahko v čem slovenski socializem zares ustvarjalen, je lahko prav v tem, v uresničevanju nacionalne samobitnosti na podlagi modernega, dejansko pluralističnega in širokega socializma.«

Edvard Kocbek je napisal prisrčen članek o sedemdesetletnici literarnega zgodovinarja Antona Slodnjaka. V članku je med drugim zapisal naslednje priznanje, kot bi si ga Slodnjak ne mogel želeli večjega: »Mirno lahko rečemo, da je Slodnjak s svojim slovstvenim zgodovinskim izvirnim delom eno največjih slovenskih narodnih temeljitev. Slovensko slovstvo nam je s svojim integralnim znanjem in organsko osvetlitvijo odkril kot izraz naše narodne izvornosti, kot razodetje naše življenjske in umetniške ustvarjalnosti... Osvetlil je ustvarjalno moč našega jezika in njegovo posebno domišljijno sposobnost, utemeljil je vezljivost rodov, slogov in izpovedi od začetka do danes. Med vsemi temi oznakami — nadaljuje Kocbek — poudarjamo spoznanje o močni in nezadržni kohezionalnosti slovenskega pisateljskega pričevanja. To je dosti večji čudež od zgodovinske vezljivosti katerega koli drugega naroda...«.

»...slovensko slovstvo je danes na usodni prelomnici, tudi v naše ustvarjanje je vdrl grozeči nesmisel« — piše Kocbek na drugem mestu svojega izredno lepega in pomembnega članka. »Slovenska jezikovna in narodna zavest se je zamajala v nedoločnem kozmopolitskem prostoru, kjer komunikacije niso več obvezne. Ta beg je sad oslabilene človekove biti, izraz zloma raznih utopij in aktivizma, civilizacijske izgubljenosti in podivjanega cerebralizma. Sredi brezmejne porabnosti se vrednejša bitja zadovoljujejo z absolutnimi informacijami in vročičnimi analizami. To stanje je nevzdržno, človek se bo moral vrniti v svojo domovino. Čehi, najbolj strukturalistični narod Evrope, so se v svoji stiski nagonsko naslonili na kohezionalnost svojega narodnega genija. Slovencem je kar naprej potreben temeljit študij naše preteklosti, kakor jo je med drugimi dognal Anton Slodnjak.«

Nekaj prispevkov, med drugim dolgo pismo Viktorja Smoleja, se ukvarja s položajem na Češkoslovaškem in prevedena je vrsta pesmi čeških in slovaških pesnikov.

Eden najzanimivejših prispevkov je tudi članek Ane Barbič »(Ne)konformizem in javno

mnenje«, v katerem piše o vplivu masovnih medijev na javno mnenje ter pravi: »...javno mnenje se ujema z vsebinami, ki jih posredujejo množični mediji, in tako podpira vladajoči režim. Znano je namreč, da je funkcija množičnih občil v tesni zvezi z vprašanjem oblasti, to potrjujejo tudi najnovejši dogodki na Češkoslovaškem. Tako javno mnenje ne more pripomoči k napredku, ker ne prinaša nikakršnih novih idej. Pač pa imajo tako vlogo nekonformna mnenja, ki so običajno mnenja manjšine in se ločijo od večinskih ali so z njimi celo v nasprotju. Vzvrtni vpliv teh mnenj ni potrditev sistema, marveč nakazovanje novih možnosti razvoja.«

V tej številki revije »Prostor in čas« so delujejo z esejji, članki, zapisi ali kritikami še Lojze Ude, Vladimir Kavčič, Lino Leigša, Vital Klabus in Jože Sivec, s pesmimi ali pripovedništvom pa Jože Snoj, Marjan Peršak in Nada Gaborovič, ki je objavila odlomek iz romana »Mrtvi in živi«, o sanjskem pogovoru med mrtvim moškim in živo žensko. Prevedenih je tudi nekaj esejev tujih avtorjev.

Lahko se reče, da predstavlja tudi ta številka revije »Prostor in čas« delček žive slovenske stvarnosti.

DEMETRIJ CEJ RAZSTAVLJA

RAZSTAVA slikarja DEMETRIJA CEJA je odprta vsak dan (do 10. novembra) od 12. do 14. ure in od 17. do 19. ure ter ob vsaki predstavi in prireditvi v Kulturnem domu.

Abonmaji za predstave Slovenskega gledališča v Trstu za sezono 1969-70 so na razpolago vsak dan od 12. do 14. ure pri blagajni Kulturnega doma. Abonmajske izkaznice bodo na razpolago eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma.

Kulturne novloe

V Ljubljani so pokopali pred kratkim priljubljeno gledališko igralko Marijo Nablocko. Dolga leta je bila ena najboljših igralk Slovenskega narodnega gledališča.

Slovenski naseljenci v Argentini so počastili pred nedavnim dvajsetletnico svojega (zasebnega) slovenskega šolstva. Zdaj imajo tudi svojo univerzitetno filozofsko fakulteto, v okviru ukrajinske katoliške univerze v Buenos Airesu. Šolstvo so organizirali pred leti šolniki msgr. Anton Orehar, Marija Geržinič, Martin Mizerit in Aleksander Majhen, slovenski oddelek univerze pa je organiziral prof. Tine Debeljak, ki predava na njej slovenistiko.

Pisatelj Edvard Kocbek je obhajal svoj 65. rojstni dan.

Premiera „Martina Krpana“

Slovensko gledališče v Trstu je uprizorilo v soboto zvečer igro »Martin Krpan«, ki jo je napisal po Levstikovem »Martinu Krpanu« Mirko Mahnič. Ta slovi tudi že med našim občinstvom po svojih brihtnih gledaliških domislicah in aktualnih motivih, ki jih zna najti v starih zgodbah in pesmih. Zato je tudi to njegovo delo doživelo pri premieri resničen uspeh, ki gotovo ne bo manjkal tudi ponovitvam.

V vlogi Martina Krpana je nastopil Danilo Turk, ki je s to vlogo obhajal petintridesetletnico svojega gledališkega dela. Slovensko gledališče in Združenje dramskih umetnikov SG sta mu pripravila po premieri jubilejno slovesnost, na

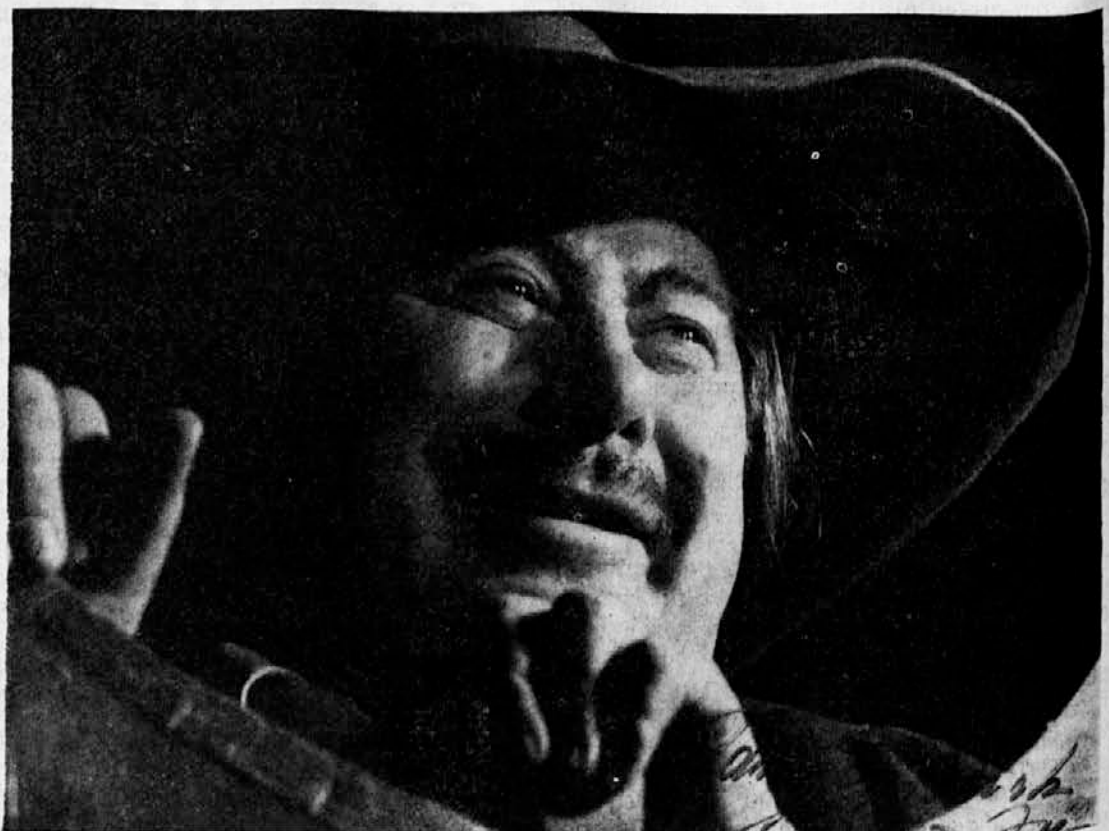
kateri sta mu izrekli čestitke in voščila za naprej, enako kot tudi drugi ljubitelji gledališke umetnosti.

Čestitkam in voščilom se pridružuje tudi naš list.

DANILO TURK SE ZAHVALJUJE

Prisrčno se zahvaljujem vsem, ki so me na kakršen koli način počastili ob 35-letnici gledališkega delovanja.

Danilo Turk - Joco

Sodobno kmetijstvo | Kaj ne gre pri trgih na debelo

Marsikom se zdijo trgi na debelo za v staro šaro ter bi jih bilo treba zamenjati s trgi v proizvodnih centrih, kajti dandanes samo podaljšujejo tisto verigo prehodov od proizvajalca, preko veletrgovca in malega trgovca do potrošnika, ki je vzrok visokih cen v prodaji na drobno. Nekateri pa menijo, da bi jih bilo treba samo prilagoditi novim zahtevam, pa bi bilo vse v redu.

Nedavno srečanje v Bologni je imelo za cilj poglobiti obe stališči in nakazati izhod iz sedanjega stanja. Dante Palmieri, predsednik bolonjskega zelenjavnega trga, je orisal mesto, ki ga ima dandanes trgovec, ki zbira in posreduje pridelke, ki povezuje torej proizvodnjo ter prodajo. Zamenjati ta člen z drugim, tako, da bi na njegovo mesto stopil sam proizvajalec, bi bila ugodna rešitev. Toda to pomeni obenem odpraviti razdrobljeno ponudbo, skratka okrepiti zadružne oblike tako, da bi lahko na eni strani preskočili vmesnega posrednika na drugi strani pa zagotovili stalno dobavo. Dandanes pa tudi same prodajajo posredovalcem. Palmieri je med drugim tudi mnenja, da ni vzrokov za nevednosti treba iskati v trgu na debelo, ampak v njegovi neustrezni organizaciji in poslovanju. Treba bi bilo poskrbeti za hitrejšo dobavo pridelkov na trg, tipizirati embalažo, uvesti kontrole, ki bi takoj izločile neprimerne pridelke, organizirati večje detaljne trgovine, ki bi nudile bogatejšo izbiro kot sedanje.

Za vse to pa bi morali najti tudi nove predpise in zakonska določila.

VRTNICE V PLASTIČNEM TUNELU

Nedavno so uspešno zaključili poskuse z gojenjem vrtnic v tunelih iz plastike. Vrtnice so enostavno prekrili s plastičnim tunelom na mestu, kjer so že rastle. Posadili so jih v treh vrstah v razdalji 1,1 m. V vrsti so bile razdalje med rastlinami 0,4 m. Tunel so postavili konec marca in je ostal do septembra. Ker med poskusom niso zračili, je vladala v tunelu precejšnja vročina. Njen učinek pa so skušali izravnati z močnim zalivanjem. Tako je vlaga preprečila škodo. Sorti Bacchara, s katero so delali poizkuse, je pa sicer vlaga zelo prijala. Zelo dobro je ta sorta prenesla velike razlike med dnevnimi in nočnimi temperaturami. Vrtnice v tunelu so dale cvetove šest tednov prej kot tiste na prostem. S pomočjo vlage in toplote pa so postale stebila daljša in tudi cvetja je bilo več.

JESENSKO DELO V ZELENJAVNEM VRTU

Pred mrazom moramo poskrbeti, da pripravimo vse pridelke plodovk: od paradižnika do kumar in bučk. Ne še povsem zrele paradižnike zavijemo posamič v svilen papir in tako postavljeni na toplo še nekoliko dozore.

Stročji fižol potrgamo pred mrazom. Če ni še zrel, ga pustimo sušiti pod streho in ga v primeru prevelike vlage potrgamo. Dalje sušimo samo stroke. Zelje in zimske solatnice spravimo tik pred zimo. S smrekovimi vejami pokrijemo gredo, kjer smo sejali spomladanski korenček. Pobiramo jesensko spinac in počistimo grede, kjer je posejana zimska. Na prekopane grede posujemo kompost ali gnoj. Police, kamor spravljamo zelje

ter ohrovt, skrbno očistimo. Klet moramo zračiti podnevi in ponoči, dokler ni zunanja temperatura 0° C.

Vinska trta: dobro je, če vinograd, ki smo ga preorali, posujemo z nekaj zemlje. Pred mrazom pa moramo pograbit odpadlo listje in ga sežgati, da ne bi spomladi prišlo do okužb z glivami, ki prezimijo v listju.

INPS ORGANIZIRA TEČAJE ZA VRTNARJE

Kot vsako leto tako bo tudi letos INPS priredil v kraju Beldosso (Como) tečaj za vrtnarje z zaključnimi izpiti in s podeljevanjem spričeval.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

ŠD Gaja s prostovoljnim delom zgradilo krasno nogometno igrišče

Izredno delavno športno društvo Gaja si je večinoma s prostovoljnim delom zgradilo novo nogometno igrišče. V nedeljo, 12. t. m. je bila na Padričah svečana otvoritev novega igrišča, ki so se udeležili tudi številni predstavniki oblasti, društev in ustanov. Med drugimi sta bila prisotna občinski odbornik za šport Ceschia in deželni delegat CONI-ja Combatti.

Slovesnost je odprla trebenska godba, nakar je pozdravil prisotne predstavnik Gaje Milkovič. Za njim je predsednik Gaje Karleto Grgič imel prijeten nagovor. Ceschia in Combatti sta izrekla iskrene besede priznanja za tako koristno in pogumno pobudo. Bazovski župnik g. Živec je nato blagoslovil novo športno napravo, Combatti pa je prerezal simbolični trak. Godba je prva vkorakala na novo igrišče, kmalu za njo pa so mladi nogometaši Gaje in CRDA opravili krstni nastop. Sledila je simpatična zakuska.

Poleg igrišča, ki leži na zelo lepem kraju, sredi zelenja, v neposredni bližini vasi je tudi zgradba s slačilnicami, kopalnicami in barom, ki pa še ni dokončana.

Podjetni voditelji Š.D. Gaje zaslužijo iskrene čestitke za velik idealizem in prizadevnost, voljo in pogum, brez katerih se ne bi mogli sedaj upravičeno ponášati z najlepšim nogometnim igriščem v tržaški okolici.

Vojko Cesar deseti v državi v deseteroboju

Borovec Vojko Cesar se je odlično izkazal na italijanskem prvenstvu v deseteroboju. S 5.856 točkami je zasedel zavidljivo deseto mesto v državi. Državni naslov je osvojil Tržačan Rossetti, ki sicer nastopa za rimsko društvo Fiamme Gialle. Rossetti je dosegel izreden rezultat v skoku s palico z značko 4,40 m.

Vojko Cesar je dosegel v posameznih disciplinah naslednje izide: 100 m: 11"8, daljina: 6,10 m, krogla: 11,98 m, višina: 1,70 m, 400 m: 57"0, 110 m čez ovire: 17"2, disk: 34,56 m, palica: 3,50 m, kopje: 52,60 m, 1500 m: 5'14"6.

Postojnski Nanos osvojil »Pokal prijateljstva«

Preteklo nedeljo je Š. Z. Bor organiziralo na nabrežinskem odprtem igrišču mednarodni košarkarski turnir, ki so se ga poleg Bora udeležile ekipe Nanos iz Postojne, Fructal iz Ajdovščine in Meblo iz Nove Gorice.

Zaslužno so prvo mesto osvojili Postojnčani, medtem ko je Bor igral dobro le v tekmi za tretje mesto proti Meblu, v prvem srečanju proti Fructalu pa Borovi košarkarji nikakor niso znali pokazati tega, kar znajo.

Po zaključku tekmovanja je bilo na sporedu bogato nagrajevanje ob prisotnosti številnih občinstva.

Edi Košuta deveti v absolutni kategoriji

Na državnem namiznoteniskem turnirju v Cremi se je slovenski igravec Edi Košuta častno odrezal. V absolutni kategoriji je zasedel odlično 9. mesto, potem ko je v osminki finala klo-

Tečaj se začne februarja prihodnjega leta in traja dve šolski leti vsakokrat po devet mesecev.

Udeležba je pridržana samo za moške od 18 do 40 let, ki so v protituberkulozni oskrbi ali pa v oskrbi na podlagi zavarovanja, ki ga imajo njihovi družinski člani. Pogoj za vpis je spričevalo najmanj tretjega razreda osnovne šole.

Udeležencem tečaja bo INPS nudil zastoj stanovanja, prehrano in vso potrebno zdravniško oskrbo. Udeleženci tečaja bodo dobili povračilo potnih stroškov, povrh pa še dnevnice, kot jih predvidevajo zadevni predpisi.

Prošnje za sprejem k tečaju morajo zainteresiranci vložiti do vključno 20. novembra na navadnem papirju skupaj s šolskimi spričevali in kazenskim listom.

nil z 1:2 pred bodočim zmagovalcem turnirja državnim reprezentantom Buscaglio iz Novare. Poleg tega je bil osmi v mešanih dvojicah in sedmi v moških dvojicah.

Iz Gorice

VIII. MEMORIAL M. FILEJ

Številno občinstvo je v nedeljo 19. oktobra prisostvovalo kolesarski tekmi za »Memorial M. Filej«. Zlasti na končnem delu proge so navijaški navdušeno spremljali že utrujene tekmovalce. Proga je bila zelo naporna zlasti za starejše, ki so pobleže spoznali vse oslavske in števerjanske klance. Dirka je bila kronometrška za posameznike, zato je bila še težja, kajti vsak kolesar je bil v svojem naporu sam in odgovoren samemu sebi, razen če ga ni na raznih mestih vzpodbudil pogled na skupino navijačev in mu niso dali bodrilni klci novih moči. En tekmovalce pa ni čakal na tujo pomoč, ampak se je ustavil v gostilni »Pepi« na Oslavju, se okrepil, potem pa nadaljeval.

Zelo borbeno je bila dirka mlajših, ki so tekmovali na proki Katoliški dom - Oslavje. Takle je izid:

1. Nevij Millo (Mladost), čas 5'47"3; 2. Ivan Plesničar (Štandrež A) 6'8"; 3. Zdravko Kuštrin (Podgora) 6'33"8; 4. Darij Gergolet (Mladost); 6. Jordan Marušič (Štandrež A); Gianni Fontana (Mladost); 7. Rinaldo Dornik (Števerjan).

Pri starejših pa je s premočjo zmagal Marijan Devetak iz Sovodenj, (čas 15'40"2), kateremu je bila pot s kolesom v Lurd prav gotovo dober trening. Ostali so se takole uvrstili:

2. G. Fabris (Pevma); 3. Nevij Buffoni (Števerjan); 4. Vinko Maligoj (Števerjan); 5. Damijan Makuc (Pevma); 6. Peter Špacapan (Hrast); 7. Marko Kranner (Gorica); 8. Bokdan Butkovič (Sovodnje); 9. Mirko Špacapan (Gorica); 10. Marijan Vižintin (Gorica); 11. Ivan Susič (Gorica); 12. Niko Klanjšček (Gorica).

Udeležba je bila kar številna. Samo iz Števerjana smo pričakovali več tekmovalcev — pa fantje niso imeli koles: so se že preveč motorizirali.

STRELJANJE

V petek 24. in v soboto 25. oktobra bodo na vrsti tekme v streljanju z zračno puško, ki bodo v prostorih Katoliškega doma v Gorici. Začetek oba večera ob 20.30. Vpisovanje nastopajočih se bo pričelo eno uro pred začetkom. Priporočamo točnost, da se ne bo tekmovanje preveč zavleklo!

LAHKA ATLETIKA

Tekme bodo v soboto 25. oktobra od 14.45 naprej na šolskem stadionu v Gorici za naraščajnike, mladince in člane; v nedeljo 26. oktobra od 8.30 naprej pa za naraščajnice, mladinke in članice ter za naraščajnike, mladince in člane. Na programu je tudi peterboj za mladince in člane (80 m zapreke, 300 m, 1500 m, daljina, krogla).

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 26. oktobra ob: 8.30 Kmetijska odaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 10.00 Douglasov godalni orkester. 10.15 Poslušali boste. 10.45 V prazničnem tonu. 11.15 Odaja za majmlajše: Collodi «Vanček». Mladinska zgodba. Kalanova. Zadnji del. 11.45 Ringaraja za naše malčke. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Revija glasbil. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30 Glasba po željah. 14.45 Glasba iz vsega sveta. 15.30 Friedrich Hebbel: «Marija Magdalena». Tragedija v treh dejanjih. 17.30 Zborovska glasba. 18.00 Miniaturni koncert. 18.45 Bednarik: «Pratika».

♦ PONEDELJEK, 27. oktobra ob: 7.00 Koledar. 7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Slovenske pesmi. 11.50 Kitarist Gonfa. 12.10 «Pomenek s poslušavkami». 12.20 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Casamassimov orkester. 17.20 Za mlade poslušavce: Car glasbenih umetnin - (17.35) Jež: Italijanščina po radiu; (17.55) Vaše čtivo. 18.15 Umetnost. 18.30 Zbor «Sant'Antonio Vecchio». 18.55 Pevka Sarah Vaughan. 18.10 «Cvetnik za vsakogar». 19.20 Zna-ne melodije. 20.00 Sportna tribuna. 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi. 20.35 Glasba od vse-povsod. 21.00 Kulturni odmevi. 21.25 Romantične melodije. 21.45 Slovenski solisti. Trio Lorenz.

♦ TOREK, 28. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.15 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pacchiorijev ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert. Pianist Paul Badura Škoda; 19.10 Slovenske balade in romance, spremna beseda prof. Vinka Beličiča; 19.25 Revija ritmov s Strasserjevimi orkestrom; 19.45 Zbor »Srečkov Kosovel« iz Ronk pod vodstvom Pavline Komelove;

♦ SREDA, 29. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 11.50 Ansambel Sambistas de Guanabara; 12.10 Liki iz naše preteklosti; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Russov ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Koncertisti naše dežele; 18.55 Jannacci, skladatelj in pevec; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 19.35 Jazz ansambli; 20.00 Šport;

♦ ČETRTEK, 30. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 12.00 Pod farnim zvonom župne cerkve v Devinu; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Jevnikar: Slovenščina za Slovence; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Bersa: Sončna polja, simf. pesnitev; 18.50 Francija v Glasbi; 19.20 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 21.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Tom Stoppard: »Albertov most«. Radijska drama; 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 31. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Slovenske pesmi; 11.50 Saksofonist Sax; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Boschettijev trio; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelji; 18.40 Brazilske popevke; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Pesniški nazori; 19.20 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Šport; 20.15 Poročila - Danes v deželni upravi; 20.35 Gospodarstvo in delo;

♦ SOBOTA, 1. novembra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Promenadni koncert; 9.00 Sv. maša; 9.50 Glasba za kitaro; Igra Lavrenčič; 10.00 V prazničnem tonu; 11.00 Marij Maver: »Krizantema na grob malega junaka«. Mladinska radijska igra; 11.40 Los Indios Tabajaras; 12.10 Kulturni odmevi; 12.35 Za vsakogar nekaj; 13.30 Orkestri in zbori iz vsega sveta; 14.45 Znani filmski motivi; 15.30 Spirituale; 15.55 Avtoradio; 16.05 Pianist Cramer; 16.30 Simf. koncert; vodi Kjuder. Sodelujejo: violinist Župančič, harfistka Ravnikova in pianistka Merlak-Corrado. Svendsen: Švedska ljudska melodija za godala; Mozart; Ciglič, Škerjanc, Ipavec. Igra orkester Glasbene matice v Trstu. V odmoru 17.05: Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu; 19.00 Koncert zborov zmagovavcev na 8. mednarodnem natečaju »C. A. Seghizzi« v Gorici; 19.45 Ameriški blues; 20.00 Šport; 20.45 Marian-Georges Valentini; »Elsenberška igra«. Radijska drama;

F.J. * 7 S M R T V POMLADI

»Tega ne morete vedeti.«
»Ne vem, a si mislim. Anica ima čisto prav. Človeku se največja želja res nikoli ne uresniči.«

»Vem, da se mi ne bo.«
»Mislite, da se tudi vam vam ne bo?«
»Ne smete biti taka pesimistka. Kaj pa je vaša največja želja, če smem vedeti?«

»Tega vam pa ne povem.«
»Gotovo ima kaj opraviti z ljubeznijo,« jo je podražil. »Toda vi ste tako čedno dekle, Cilika, da ne vidim razloga, zakaj bi se vam taka želja ne izpolnila.«

»Pa se vendarle ne bo,« je rekla, z rahlo žalostjo v glasu, kot se mu je zdelo.

Potem pa je postala spet vedra in zgovorna. Še nikoli ni bila tako zgovorna in vesela. Navadno je tiho sedela v sobi pri Anici, s šivanjem na krilu, in se samo tu pa tam nasmehnila, če je kdo povedal kaj veselega, in le, če jo je kdo nagovoril, je dvignila svoj rožnati obraz, v katerem so sijale svetloplave oči.

Ko sta bila v vasi, je pokazala na **neko** hišo ob cesti.

»Tu sem doma. Ali hočete stopiti noter na kozarec vina? Naše je, domače.«

»Ne, hvala. Drugič kdaj,« je dejal.

Nenadno mu je prišla prešerna misel; morda se mu je porodila iz razburjenja in čudne vznemirjenosti, ki ju je bil poln ta dan, s padanjem iz enega razpoloženja v drugo. Ne da bi kaj pomislil, je dejal:

»Ampak poljubček za lahko noč sem si za-sluzil, ali ne?«

Pričakoval je, da se bo zasmejala in ga šaljivo zavrnila ter odhitela v hišo, kjer so bila okna še razsvetljena in pravkar so se odprla neka vrata. Ona pa se je naglo sklonila k njemu in ga poljubila, da je začutil pritisk njenih ustnic na svojih. Potem je stekla proti dvercam v dvoriščnem plotu.

Slišal je moški glas, ki je strogo vprašal:
»Kje si se zamudila tako dolgo?«, in njen mirni, a čudno spremenjeni glas:

»Nisem mogla priti prej, ker si nisem upala v temi sama domov.«

Skočil je na kolo in se odpeljal. To je bil prvi poljub, ki ga je dobil kdaj od kakšnega dekleta. Bilo mu je lepo, toda ves čas na vožnji nazaj je sanjaril o vonju mokrih las tistega dekleta, ki ga je bil srečal na Uršlji gori. Bogve, ali bo še kdaj srečal Majdo? Toda človeku se največja želja nikoli ne izpolni, mu je padlo na misel. Morda pa imata Anica in Cilika prav...

Kos pa se vendarle drugi dan še ni vrnil in tudi tretji dan še ne. Proti večeru je Tine zopet pospremil Anico do policijskega poveljstva, toda tokrat se je kmalu vrnila. Imela je solzne oči, vendar se je trudila, da bi ne jokala. Povedala je, da se ji je posrečilo prodreti do glavnega policijskega ravnatelja, zavaljenega človeka z bikovskim vratom, ki se mu je gubal na tilniku, in s srepimi, vodenimi plavimi očmi. Ta ji je kratko in osorno povedal, da bo izpustil Kosa, kadar se mu bo zdelo primerno, to se pravi, ko se bo prepričal, da ni bil zapleten zadnji čas v nobeno komunistično zadevo, o čemer pa dvomi.

Ko mu je omenila, da ji je pred dvema dneva neki komisar obljubil, da bodo Rudija že drugi dan izpustili, je kratko izjavil: »Tu ukazujem jaz!« in jo poslal proč.

Na poti domov jo je skušal Tine razvedriti na razne načine; bila mu je hvaležna in je sku-

šala skrivati svoje razočaranje in bolečino, kolikor ji je le bilo mogoče, vendar je čutil, da misli ves čas samo na to, kaj bodo storili z Rudijem.

Ko se je drugi dan opoldne vrnil na kosilo, Anice ni bilo doma. Postregla mu je Cilika. Povedala mu je, da je Anica spet odšla na policijo. Ko se je moral vrniti na delo, je še ni bilo, čeprav je bila odšla že sredi dopoldneva, kot mu je povedala Cilika. Začelo ga je nekoliko skrbeti. Bogve če niso pridržali še nje, če se je morda razburila in zabrusila policijskemu ravnatelju ali komu drugemu v obraz kaj takega, kar so lahko vzeli kot žalitev. Če jo je prevzel obup, se gotovo ni preveč krotila, četudi je znala biti drugače tako mirna in zadržana.

Zvečer, ko se je vračal z dela, se niti ni ustavil pred nalepljenim »Slovenec« na Glavnem trgu, da bi prebral najnovejše novice o napetem mednarodnem političnem dogajanju v Evropi, glede na Hitlerjeve grožnje Poljski in Češki, kot je bila sicer njegova navada, ampak je odhitel domov, da bi videl, kaj je z Anico. Našel pa je že oba doma, njo in Rudija. Ta se je z mirnim smehljajem kot vedno ozrl od štedilnika, kjer je nekaj cvrl, in dejal:

»No, vidiš, Tine, pa smo spet skupaj in še na svobodi povrh.«

»Saj je bil že čas. Anica je bila že v hudem strahu zate,« je rekel Tine olajšano.

»Še vedno se ni navadila na to, da me ima policija tako rada,« se je nasmejal Rudi, da so se mu zasvetili beli zobje v zagorelem obrazu.

»In se tudi nikoli ne bom,« je rekla Anica, ki je spet šivala. »Na takšne razmere, da zaprejo človeka, kadarkoli se jim zazdi in za nič, se ni mogoče navaditi. Kaj bi napravila ti, Cilika, če bi ti meni nič tebi nič od časa do časa zaprl moža, ne da bi vedela zakaj in ne da bi ti povedali, kdaj ga boš spet videla?«

»Hodila bi se kregat zanj na policijo, kot vi,« je dejala dekle in dvignilo pogled iznad šivanja. Pogledala je proti Tinetu, se srečala z njegovimi očmi, zardela in se spet sklonila nad šivanje.

»Ali pa jokaj,« je rekel Rudi. »Zdi se mi, da nobena od vaju ni preveč dobra za kreganje.«

»Želim ti takšnega moža, kot je Rudi, ne pa tega, da bi se morala zmeraj bati zanj,« je dejala Anica.

—o— (Dalje)

SLOVENSKI DELAVEC JE Z MAJHNO JADRNICO PREPLUL TRI OCEANE

Petintridesetletni slovenski delavec, ključavničar Rado Butja iz Izlak pri Trojanah, ki pa je že deset let živel v Avstraliji v Melbourneu, si je sam zgradil majhno, jadrnico ki ji je dal ime »Kirru«, in se pred 20 meseci odpravil s še dvema tovarišema na plovbo okrog sveta. Nedavno je srečno priplul v Piran, kjer si je privoščil počitek. Potem bo plovbo nadaljeval, da bo zaključil pot okrog sveta. Dozdaj je preplul Indijski ocean, nato pa dvakrat Atlantski ocean, od Rta dobre nade do Brazilije in nato nazaj proti Evropi. Tovariša sta ga med plovbo zapustila, tako da je večino poti plul sam.

Rado Butja je s tem svojim podvigom ponovno dokazal ljubezen Slovencev do morja in njihove prirodne morske sposobnosti, ki so se že večkrat pokazale, tudi pri izgradnji koprškega pristani, kljub vsem težavam in oviram.